

CEL PROJEKTU

Projekt badań dotyczy relacji pomiędzy edukacją liberalną a reformami neoliberalnymi w uniwersytetach publicznych wybranych krajów europejskich.

Pod pojęciem edukacji liberalnej (z ang. liberal arts education) kryją się inspirowane modelem amerykańskim studia wszechstronne, wielodyscyplinarne/ogólne, zakładające aktywną rolę studenta w całym procesie edukacyjnym od układania programu studiów do sali zajęciowej. Historycznie, edukacja liberalna jako edukacja w zakresie sztuk wyzwolonych („godnych człowieka wolnego”) obejmowała jedynie wąską elitę ekonomiczną, społeczną i kulturalną, której członkowie mieli odgrywać znaczące role w społeczeństwie, zwłaszcza demokratycznym. Choć w Europie taka filozofia szkolnictwa wyższego właściwie zaniknęła w XIX wieku na rzecz profesjonalnych studiów oferowanych przez uniwersytety skupiające się na badaniach, w ostatniej dekadzie 20-tego wieku różnego rodzaju instytucje edukacji liberalnej zaczęły pojawiać się po obu stronach dawnej Żelaznej Kurtyny.

W tym samym mniej więcej czasie szkolnictwo wyższe zaczęło przechodzić przemiany prorynkowe, które ich krytycy nazywają neoliberalnymi. Założeniem tych reform jest prymat rynku w skutecznej alokacji zasobów, a ponieważ uczelnie zaczęto przedstawiać jako kluczowe dla gospodarki opartej na wiedzy, mechanizmy rynkowe zostały stopniowo wprowadzane do publicznych uniwersytetów. Przykładami tych mechanizmów są na przykład zwiększanie konkurencyjności, ograniczanie publicznych subwencji na rzecz mechanizmów konkursowych, sprawozdawczość, kontrola jakości powiązana z trajektoriami absolwentów. Zarówno samowystarczalność badań naukowych, jak i pozarynkowe motywacje do studiowania, nie są zgodne z filozofią stojącą za reformami neoliberalnymi.

Tematem badań będzie relacja pomiędzy tak rozumianymi ideałami, dyskursami i praktykami edukacji liberalnej i reform neoliberalnych w publicznych uczelniach w Europie.

METODA

Dzięki zastosowaniu metod etnograficznych możliwe będzie przeprowadzenie pięciu analiz przypadków programów edukacji liberalnej w Europie Zachodniej, Środkowej i Wschodniej, i lepsze zrozumienie, jak to napięcie jest odczuwane i negocjowane przez poszczególnych aktorów. Czy dwa ideały są od siebie niezależne, czy tworzą różnego rodzaju hybrydy – a jeśli tak, to jakie i dlaczego? Czy pojęcie i praktyki edukacji liberalnej mogą być podporządkowywane dla osiągnięcia celów neoliberalnych, a jeśli tak, przez kogo, w jaki sposób i na ile skutecznie?

Odpowiedzi na te pytania dostarczą przede wszystkim badania terenowe w pięciu programach edukacji liberalnej: w Wielkiej Brytanii, Holandii, Niemczech, Polsce i Rosji. W ramach badań przeprowadzone zostaną wywiady i obserwacje, a wyniki będą stale odnoszone do literatury i hipotez. Dzięki temu możliwe będzie przygotowanie wszechstronnego opisu wybranych środowisk i lepsze zrozumienie roli edukacji liberalnej na współczesnych uniwersytetach. Wyniki posłużą jako podstawa do trzech artykułów opublikowanych w indeksowanych czasopiśmie międzynarodowym.

PRZYCZYNA PODJĘCIA BADAŃ

Badania stanowią kontynuację prowadzonych od 2012 roku porównawczych badań nad zróżnicowaniem europejskiej edukacji liberalnej. Szczególnie interesujące jest dlaczego dawno zapomniany ideał edukacyjny powrócił nagle do Europy, gdzie za wspólną nazwą kryją się bardzo różne programy studiów, modele organizacyjne a nawet wartości. W literaturze proponowano przemiany gospodarki jako jeden z czynników sprzyjających rozwojowi wszechstronnych studiów licencjackich, jednak nie jest jasne, na ile taka generalizacja znajduje potwierdzenie na poziomie praktyk instytucjonalnych. Ideał edukacji liberalnej jest złożony i zmieniał się w czasie; być może nasze czasy cechuje większa tolerancja dla wartości, które dotychczas uznawano za zupełnie obce edukacji liberalnej. Byłaby to fascynująca konkluzja.